

Sygn. akt V CZ 49/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 sierpnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa S. B. i A. B.
przeciwko Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 sierpnia 2018 r.,
zażalenia powoda S. B. na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 14 lutego 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi, który wyda orzeczenie
kończące postanowienie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 6 lipca 2017 r. oddalił powództwo S. B. i A. B. wniesione przeciwko Bankowi (...) S.A. w W. w części obejmującej żądanie zasądzenia na ich rzecz solidarnie kwoty 282 020,42 zł z odsetkami wobec uchylecia się powodów od skutków oświadczenia woli w umowie kredytu, ewentualnie z uwagi na uznanie umowy o kredyt hipoteczny za nieważną, natomiast częściowo uwzględnił żądanie zasądzenia kwoty 99 275,36 zł z odsetkami tytułem zwrotu nienależnego świadczenia wskutek uznania niektórych

zapisów umowy kredytu za bezskuteczne wobec powodów. Roszczenie to zostało zgłoszone na wypadek nieuwzględnienia żądania zasądzenia kwoty 282 020,42 zł. Częściowe uwzględnienie żądania oznaczało zasądzenie solidarnie kwoty 20 661,38 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, a oddalenie tego żądania co do kwoty 78 613,77 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony zawarły umowę kredytu hipotecznego indeksowanego we frankach szwajcarskich. W ocenie tego Sądu, nie ma podstaw do uznania umowy za nieważną bądź bezskuteczną w stosunku do powodów, natomiast za naruszające interes konsumenta uznał niektóre klauzule ogólnych warunków kredytowania, stanowiące część zawartej umowy. Oddalił jednak częściowo powództwo w tym zakresie, bowiem powodowie co prawda zgłosili wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego, jednak nie sprecyzowali dokładnie okoliczności, na jakie miałyby zostać przeprowadzony. Sprecyzowanie zaś tezy dowodowej przez Sąd przez wskazanie, według jakich kryteriów kredyt miałby zostać przeliczony, w szczególności wskazanie, według jakiego kursu, oznaczałoby, zdaniem Sądu Okręgowego, wyjście poza podstawę faktyczną żądania i poza jego zakres. Z tego względu zasądził na rzecz powodów jedynie kwotę 20 661,38 zł należności głównej, a w pozostałej części to żądanie oddalił.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 14 lutego 2018 r. oddalił w całości apelację pozwanego od powyższego wyroku, oddalił apelację powodów w części dotyczącej oddalenia powództwa o zasądzenie kwoty 282 020,42 zł oraz uchylił zaskarżony wyrok w części objętej punktem III, to jest oddalającym powództwo co do kwoty 78 613,77 zł i w części orzekającej o kosztach postępowania i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Apelacyjny uznał, że oddalenie wniosku powodów o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego, koniecznej dla dokonania oceny ich żądania o zwrot świadczenia nienależnego w związku z uznaniem za abuzywne niektórych postanowień umowy kredytu doprowadziło do nierozpoznania istoty sporu w zakresie żądania zwrotu nienależnego świadczenia w wysokości 78.613,97 zł. Wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał sprawy na gruncie regulacji

zawartej w przepisach art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. Sąd Apelacyjny podzielił ocenę Sądu Okręgowego, że postanowienia spornej umowy zawarte w § 2, § 4 ust. 1a oraz § 9 ust. 2, kształtujące dodatkowy, podwójny mechanizm indeksacyjny (waloryzacyjny) miały charakter postanowień abuzywnych (art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c.) i trafnie zostały uznane za bezskuteczne wobec powodów, nie było natomiast podstaw do uznania całej umowy za nieważną bądź bezskuteczną. Zdaniem tego Sądu, zachodziła konieczność określenia prawidłowego i obiektywnie sprawiedliwego kursu przeliczenia franka szwajcarskiego na złote w zakresie dotyczącym spornych świadczeń spełnionych przez powodów, którzy twierdzili, że kwota 99.275,35 zł stanowi nadpłacone raty i jako świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 w zw. z art. 405 k.c., o które wzbogacił się pozwany, podlega zwrotowi na ich rzecz.

Sąd drugiej instancji uznał, że zgłoszony przez powodów wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego został bezpodstawnie oddalony przez Sąd Okręgowy. Wniosek ten zmierzał do ustalenia wysokości nienależnie uiszczonej przez powodów kwoty przy zastosowaniu najbardziej obiektywnego, niezależnego od stron i tym samym sprawiedliwego miernika kursu franka szwajcarskiego. Oddalenie tego wniosku uniemożliwia prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy i oznacza oddalenie żądania w tym zakresie bez merytorycznego rozważenia materialnoprawnej podstawy żądania, jaką stanowią przepisy o nienależnym świadczeniu i bezpodstawnym wzbogaceniu pozwanego.

Od powyższego wyroku w części uchylającej wyrok Sądu pierwszej instancji, to jest w części oddalającej powództwo o zapłatę kwoty 78 613,77 zł, powód wniósł zażalenie, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, podczas gdy stanowisko Sądu Apelacyjnego sprowadza się do przyjęcia odmiennej oceny prawnej i konieczności przeprowadzenia jednego dowodu uzupełniającego.

Pozwany w odpowiedzi na zażalenie wniósł o jego oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo

przyjął, że zachodzi jedna z przyczyn uzasadniająca uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, objętych art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Rozstrzygnięcie nie może zmierzać do oceny zasadności żądania pozwu, ani apelacji, czy merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Dokonywana kontrola ma charakter jedynie formalny. Zakresem kontroli w postępowaniu zażaleniowym objęte jest zatem zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiej decyzji procesowej. Konsekwencją tego jest ograniczenie dopuszczalnych zarzutów do związanych z kwestionowaniem wystąpienia przesłanek stosowania art. 386 § 4 k.p.c. Jeżeli przyczyną uchylenia wyroku było nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, to kontrola Sądu Najwyższego ogranicza się do oceny prawidłowości zastosowania art. 386 § 4 k.p.c., tj. trafności zakwalifikowania przez sąd drugiej instancji stanu sprawy z punktu widzenia występowania w niej tej podstawy.

Do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

Trafnie wskazano w odpowiedzi na zażalenie, że pojęcie nierozpoznania istoty sprawy jest węższe niż pojęcie nierozstrzygnięcia sprawy w ogóle. Różnicę tę wyjaśnił Sąd Najwyższy m.in. w przytoczonym w odpowiedzi na zażalenie postanowieniu z dnia 26 listopada 2012 r. (nie publ.). Nie można przyjąć, że rozstrzygnięcie oddalające powództwo o zapłatę w zakresie kwoty 78 613,77 zł oznacza, że w tym zakresie istota sprawy została rozpoznana. Należy bowiem zwrócić uwagę na przyczynę oddalenia żądania w tej części. Sąd Okręgowy uznał, jak wynika z uzasadnienia wyroku, że powodowie nie sprecyzowali tezy dowodowej, w szczególności nie wskazali, według jakiego kryterium należy dokonać przeliczenia dokonanych we frankach szwajcarskich kwot wpłaconych na podstawie postanowień umowy, uznanych za klauzule abuzywne. Podkreślił również, że dopuszczenie dowodu z opinii biegłego oznaczałoby konieczność

wskazania przez Sąd, które konkretnie klauzule są bezskuteczne, tj. zajęcia stanowiska co do zasadności roszczenia, a przez to rozstrzygnięcia. Wynika z tego, że niedostatki w zakresie czynności procesowej stanowiły, w ocenie Sądu Okręgowego, przyczynę unicestwiającą roszczenie w omawianej części. Tym samym nie została zbadana materialna podstawa żądania. W tej sytuacji, wbrew zarzutom skarżącego, uchylenie w części wyroku Sądu Okręgowego było konieczne.

Postępowanie apelacyjne obejmuje wprowadzić merytoryczne rozpoznanie sprawy, w związku z czym uwzględnienie apelacji powinno, zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c., prowadzić w zasadzie do zmiany zaskarżonego wyroku i wydania orzeczenia rozstrzygającego w granicach zaskarżenia o żądaniu pozwu, a wyjątkowo do uchylenia wyroku (zob. uchwałę 7 sędziów SN zasadę prawną z dnia 31 stycznia 2008 r., sygn. akt III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55), jednak nie może zastępować w całości postępowania przed sądem pierwszej instancji, inaczej bowiem ta instancja okazałaby się zbędna. Sąd Apelacyjny wskazał wyraźnie, w jakim zakresie sprawa nie została rozpoznana, przedstawił jasne wytyczne, wykazujące zasadność uchylenia wydanego przez Sąd Okręgowy orzeczenia.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, stosownie do art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

aj